

PRIKAZI, IZVJEŠTAJI, BILJEŠKE.

VAŽNIJE ODREDBE I RJEŠENJA SVETE STOLICE G. 1941.

(Prikaz XXXIII. godišta »Acta Apostolicae Sedis«)

Dr Fr. Herman

Prvi odsjek: Sveti Otac Papa Pijo XII.

U prošlogodišnjem (1941.) trideset i trećem svesku (annus et volumen XXXIII) službenog glasila sv. Stolice objavljena su ukupno 52 akta samoga sv. Oca Pape Pija XII. Od toga su: 2 svečana dekreta (Litterae Decretales in forma bullae consistorialis), 8 konstitucija (Constitutiones Apostolicae sub plumbo), 1 motuproprio, 1 konkordat, 8 apostolskih listova (Litterae Apostolicae sub annulo piscatoris), 16 običnih pisama (Epistulae), svega 35 komada pisma i akata. Nadalje: 1 besjeda (Sermo), 11 nagovora (Allocutiones), i 5 govora na krugovalu (Nuntii Radiophonici), svega 17 komada.¹

Objavljeni se svečani dekreti (Litterae Decretales) odnose jedan na svetačko štovanje Bl. Gemme Galgani² (slavi se na njezin smrtni dan: 11. travnja), a drugi isto takav³ na svetačko štovanje Bl. Marije Pelletier (slavi se na njezin smrtni dan: 24. travnja).⁴

Apostolske konstitucije odnose se sve, kao obično, na novo razgraničenje ili hijerarhijsko preustrojstvo biskupija i misijskih područja.

Motuproprijem⁵ »Cum Nobis« od 4 stud. 1941 (AAS, 1941, 479) osniva se posebna papinska Ustanova za svećenička zvanja (»Opus Pontificium Vocationum Sacerdotalium«) kod Sv. Kongregacije za Sjemeništa i Sveučilišta kao praustanova (Opus primarium), u koju se mogu učlaniti (aggregare) kako pojedinci tako i slične biskupijske ustanove sa svrhom: »in Christifidelibus voluntatem excitare fovendi, tuendi iuvandique Ecclesiasticas Vocationes, rectam de dignitate ac necessitate Catholici

¹ Prema predprošnoj godini (1940.), kada je objavljeno svega 87 akata sv. Oca, opaža se znatan manjak (35 komada manje), pa je očito, kako ratne prilike koče i crkveni život i upravu. Jedino na krugovalu govorio je sv. Otac više puta nego u predprošnoj godini!

² Litt. Decr. »Sanctitudinis culmen«, 2. Maii 1941. (AAS, 1941, 97—109). To je svečana »konzistorijalna bula« potpisana od samoga pape i svih kurijalnih kardinala. Donosi i potpun životopis nove svetice (rođ. 12. III. 1878., umr. 11. IV. 1903.).

³ Litt. Decr. »Errantes oves«, 2. Maii 1941. (AAS, 1941., 137—151) sa životopisom nove svetice Marije od sv. Eufrazije (rođ. 31. VII. 1796., umr. 24. IV. 1868.).

⁴ Obje su blažene djevice svečano proglašene sveticama prije godinu dana: 2. V. 1940. (AAS, 1940., 169).

⁵ Tj. na podjeljivanja dostojanstva manje bazilike stanovitim crkvama ili na postavljanje biskupijskih sv. zaštitnika (patrona).

Sacerdotii notitiam pervulgare, itemque fideles ex omnibus orbis partibus in communionem precum ac piorum exercitiorum vocare.»

Apostolski listovi (Litterae Apostolicae sub anulo piscatoris) svi se odnose na liturgijske ovlastice,⁵ osim jednog, kojim je proglašena Blaženom Magdalena Canossa.⁶ Među običnim papinskim pismima (Epistulae), koja su upravljena pojedinim kardinalima ili biskupima uz razne prigode, ističe se i ove godine pismo upravljeno na kardinala drž. tajnika Maglione,⁷ u kojem preko njega poziva sve biskupe, da se svi vjernici, a osobito nevina djeca uvijek a posebice kroz mjesec svibanj usrdno mole za pomoć i utjehu usred ratnih grozota (Tot lacrimas detergat, tot angustias relevet, tot dolores mulceat, eaque supernorum bonorum spe leviora efficiat ac tolerabiliora) i za mir u svijetu (tandem aliquando plena, solida ac durabilis pax e coelo affulgeat, quae, sacra iustitiae maiestate caritatisque virtute conformata, non latentia discordiarum simultatumque germina, non futurorum bellorum semina ferat).

Objavljene pismene akte sv. Oca zaključuje Ugovor sv. Stolice sa španjolskom državnom vladom (Conventio inter Sanctam Sedem et Gubernium Hispanicum) potpisan u Madridu 6. lipnja 1941. (AAS, 1941, 480—498).⁸ Ovaj ugovor nema značaja svečanog konkordata, jer je sklopljen privremeno i španjolska je vlada u tom ugovoru preuzela formalnu obvezu, da će sa sv. Stolicom sklopiti novi konkordat, a dotle da će se držati ustanova staroga konkordata od g. 1851., te u međuvremenu ne će donositi nikakvih zakonskih odredaba u tz. mješovitim predmetima ili u takovim, u kojima je i Crkva bilo kako interesirana, bez predhodnog sporazuma sa sv. Stolicom.

Od usmenih izvaja objavljen je i ove godine (kao obično) svečani Govor (Sermo), koji je sv. Otac održao prošle godine na Badnjak (24/12, 1940) pred kardinalskim zborom i drugim crkvenim dostojanstvenicima.⁹ Glavni predmet toga govora je sadanji svjetski rat i ratne nevolje. Sv. Otac spominje najprije brigu i pomoć sv. Stolice za ratne zarobljenike i za ogromni broj izbjeglica sa svih strana svijeta (ingente numero di profughi, di espatriati, di emigranti, anche fra i »non ariani«), napose za izbjegle Poljake. U tom govoru papa izlaže načela i pretpostavke, na kojima bi se mogao sklopiti pravedan i častan mir među narodima i urediti nova Evropa. Trebalo bi najprije svladati mržnju i nepovjerenje među

⁵ Litt. Apost. »Caritas in humilitate«, 7. Dec. 1941.: Venerabilis Dei famula Magdalena a Marchionibus di Canossa, instituti filiarum a caritate fundatrix, Beata renuntiatur. (AAS, 1941., 483).

⁷ Epistula »Quamvis plane«, 20. Apr. 1941. AAS, 1941., 110—112).

⁸ U tom sporazumu je riješeno samo pitanje imenovanja nadbiskupa, biskupa i biskupa koadjutora s pravom nasljedstva, i to na ovaj način: vlada će preko Apost. Nuncija predložiti sv. Stolici listu od najmanje 6 kandidata, od kojih će sv. Stolica trojicu označiti državnom poglavaru, koji će jednoga od njih onda u roku od 30 dana predložiti papi kao konačno izabranog kandidata. Sv. Stolica može ipak označiti i takovu trojicu, koji nisu bili u vladinoj listi.

⁹ Sermo »Grazie, Venerabili Fratelli, quem D. N. Pius PP. XII habuit die 24 mensis Decembris 1940, in pervigilio Nativitatis D. N. Iesu Christi, adstantibus Emis PP. DD. Cardinalibus ac Romane Curiae Praelatis. AAS, 1941., 5—14.

narodima, te zbaciti načelo, da je vlastita korist temelj svakog prava i da pravo stvara sila. Trebalo bi iskorjeniti klice svjetskih sukoba, koji leže na gospodarskom području, te duh krute sebičnosti (spirito di freddo egoismo). Sv. se Otac moli napose za one »nelle cui mane saranno poste decisioni« i dozivlje im u pamet poznatu riječ: »*Bis vincit qui se vincit in victoria*«. Na koncu podijeljuje svoj očinski blagoslov svojoj djeci po cijelomu svijetu, a napose žrtvama rata kod svih naroda.

Od 11 alokucija sv. Oca, koje su ove godine objavljene, četiri je upravljeno raznim staleškim postrojbama talijanske Katoličke Akcije, i to: 1) slušačima talijanskih sveučilišta,¹⁰ 2) rimskim djevojkama,¹¹ udatim ženama i majkama¹² i 4) mladima.¹³

Na Duhove (kada je te godine padao i dan sv. Eugenija I. pape — imendan sv. Oca) govori sv. Otac u alokuciji kardinalima, koji su mu došli čestitati, iz dubine gorčine, u koju je Providnost utonula Njega i Njegov pontifikat. Odasvud je obzorje svjetsko tmurno, ali »*stat crux dum volvitur orbis*«. Možda će doći još tmurnija vremena, ali sunce pravde ne će prestati svijetliti u tminama, a zvijezda koja nas vodi i u ovoj noći, je zvijezda vjere, ufanja i ljubavi prvoga pape: *Nunc scio vere...* i Apostola naroda: *Scio cui credidi...*

Posebnu i doktrinarnu i praktičnu važnost ima alokucija, koju je sv. Otac imao pred dekanom i ostalim službenicima S. Rimske Rote početkom nove službovne godine (nelle solenne inaugurazione dell'anno giuridico) i ujedno prigodom preseljenja ovoga visokog papinskog sudišta u nove prostorije (nella sua nuova sede... preparata e disposta nelle maestose sale della Cancelleria Apostolica).¹⁴ Glavni je predmet ove alokucije: crkveno ženidbeno pravo i bračno sudovanje. Sv. Otac odobrava, što Rota u ženidbenim parnicama, kod kojih se radi o duševnoj nemoći (incapacita psichica) uzima u obzir i ocjenjuje i najnovije teorije modernih psihijatra i psihologa, jer crkvenopravna nauka ne može i ne smije ne uzimati u obzir istinski napredak bilo kojih znanosti, koje se dotiču područja morala i prava.¹⁵ Kada se radi o tjelesnoj nemoći (incapacita somatica) treba izbjegavati dvije protivne skrajnosti: uzimati u obzir samo ono što treba za spolno općenje u svrhu poroda dajući pri tom važnost isključivo prvotnoj svrsi braka, kao da drugotne uopće nema ili barem da i ona nije prava svrha braka

¹⁰ Allocutio, 20. Apr. 1941, adlaborantibus in Actione Catholica ex Studiorum Italiae Universitatibus. AAS, 1941, 155—164.

¹¹ Allocutio, 22. Maii 1941, ad puellas in Actione Catholica Romae adlaborantes. AAS, 1941, 184—191.

¹² Allocutio, 26. Octobr. 1941, ad mulieres ab Actione Catholica earumque adiutrices, ex Italiae dioecibus Romae coadunatas. AAS, 1941, 450—58.

¹³ Allocutio, 2. Novembr. 1941, ad adolescentes ab Actione Catholica ex Italiae dioecibus Romae coadunatos. AAS—1941, 502—504.

¹⁴ Allocutio, 3. Octobr. 1941, adstantibus Praelatis Auditoribus ceterisque officialibus et administris Tribunalis Sacrae Romanae Rotae necnon eiusdem Tribunalis Advocatis et Procuratoribus. AAS, 1941, 421—426.

¹⁵ ... »perchè la giurisprudenza ecclesiastica non può nè deve trascurare il genuino progresso delle scienze che toccano la materia morale e giuridica.«

(*finis operis*) određena od samoga Stvoritelja naravi; ili s druge strane podizati drugotnu svrhu braka na mjesto prvotne i posvema odbaciti njezinu vezu i bitnu ovisnost od prvotne svrhe, što nužno dovodi do žalostnih posljedaka.¹⁶ Istina je u sredini (*il vero sta nel mezzo*).

Što se tiče parnica o nevaljanosti braka, kada je naknadno ukrepljenje nemoguće, jer je posrijedi zapreka, od koje Crkva ne može ili ne običaje dati oprosta ili jer se stranke protive tomu, da dadu odnosno ponove pristanak na brak, ne može se uskratiti presuda za nevaljanost onima, koji je traže prema kanonskim propisima, po pravdi i zakonu. Dakako da nevaljanost braka mora biti utvrđena (*constare*) na način, kojim se među ljudima utvrđuju činjenice tj. moralnom sigurnošću, koja isključuje svaku razboritu sumnju, jer je utemeljena na pozitivnom razlogu. Ne može se ovdje tražiti apsolutna sigurnost za nevaljanost braka, takova koja ne isključuje samo svaku pozitivnu vjerojatnost, nego uopće svaku mogućnost protivnoga. Pravno pravilo: »*matrimonium gaudet favore iuris; quare in dubio standum est pro valore matrimonii, donec contrarium probetur*« (can. 1014) traži zaista samo to, da »protivno« bude utvrđeno moralnom sigurnošću.¹⁷ Nijedan crkveni sud ne ima prava tražiti više od toga. (Nessun Tribunale ecclesiastico ha il diritto e il potere di esigere di più). Tko bi više tražio, povrijedio bi strogo pravo stranaka na ženidbu, jer one, ako nisu u stvari i zaista vezane nikakovom bračnom zaprekom, imaju prirodno pravo, da je sklope.¹⁸

I za razrješivanje neizvršenih brakova i nekih drugih, koji su po sebi također nerazrješivi (*intrinsecamente sono indissolubili*), ali ne apsolutno (*non hanno una indissolubilità estrinseca assoluta*), jer

¹⁶ Nella quale delicata altrettanto che difficile questione due tendenze sono da evitarsi: quella che nell' esaminare gli elementi costitutivi dell' atto della generazione dà peso unicamente al fine primario del matrimonio, come se il fine secondario non esistesse o almeno non fosse *finis operis* stabilito dall' Ordinatore stesso della natura; e quella che considera il fine secondario come ugualmente principale, svincolandolo dalla essenziale sua subordinazione al fine primario, il che per logica necessità condurrebbe a funeste conseguenze.

Ovim je vrlo značajnim izjavama sv. Stolice prvi puta javno zauzela stajalište prema najnovijim tezama o svrsi i smislu braka, koje u protivnosti s dosadanjem naukom iznose u svojim publikacijama nje-mački autori (i crkveni): Hildebrand (*Die Ehe*, Berlin 1929), Doms (*Sinn und Zweck der Ehe*, Breslau 1935), Rocholl (*Die Ehe als geintes Leben*, Dülmen 1939), Muckermann (*Der Sinn der Ehe*, Bonn 1939) i dr.

¹⁷ »Non può esigersi la certezza assoluta della nullità, la quale cioè escluda non solo ogni positiva probabilità, ma anche la mera possibilità del contrario. La norma del diritto secondo cui »*matrimonium gaudet favore iuris; quare in dubio standum est pro valore matrimonii, donec contrarium probetur*« (canone 1014), non se intende infatti se non della morale certezza del contrario, della quale deve constare.«

¹⁸ Čini se, da je u ovim svojim izjavama o proglašivanju brakova nevaljanima i u daljnjim o razrješanju neizvršenih i drugih razrješivih brakova, sv. Otac u blagom obliku aludirao i odbio poznate rigorističke izvode, koji su u tim pitanjima u posljednje vrijeme objavljivane i zastupane (*Ad. Apollinaris*, 1939, 348: »*Incipit lamentatio vinculi*« i dr.).

se (što se u ostalom događa razmjerno rijetko) mogu razriješiti, osim u slučajevima Pavlovske povlastice, još i zamjeničnom vlašću papinome (dal Romano Pontefice in virtù della sua potestà ministeriale), vrijedi također gornje načelo, da su naime s dovoljnom moralnom sigurnošću utvrđene one pretpostavke, koje se traže za to, da papa dopušteno i valjano može izvršiti ovu svoju vlast.¹⁹

Posljednja alokucija sv. Oca u god. 1941. bila je upravljena članovima papinske Akademije znanosti prigodom navršenog prvoga petgodišta ove visoke ustanove²⁰ i sadrži duboke misli o kršćanskom gledanju na svijet, na ljude i na traženje istine u znanostima.

U svojim govorena na krugovalu (radio) obratio se je ove godine sv. Otac tri puta na cijeli kršćanski svijet: 1) Na Uskrs (13/4, 1941)²¹ govorio je o ratu i ratnim užasima, o svojim molitvama i radu za mir,²² te za ublaženje ratnim strahota.²³

2) Na Duhove (1/6, 1941)²⁴ držao je sv. Otac preko krugovala

¹⁹ »In ogni caso, la norma suprema, secondo la quale il Romano Pontefice fa uso della sua potestà vicaria di scegliere matrimoni, è quella la salus animarum, per il cui conseguimento così il bene commune della società religiosa, e in generale dell' umano consorzio, come il bene dei singoli trovano la dovuta e proporzionata considerazione.«

²⁰ Allocutio, 30 Novembr. 1941, sexto ineunte anno Pont. Academiae Scientiarum, adstantibus Emis Patribus Cardinalibus, Excemis Exterarum Nationum Legatis et eiusdem Academiae sociis, aliisque Romanae Curiae Praeclarisque Viris. AAS, 1941, 504—512.

²¹ Nuntius Radiophonicus: Di cuore inviamo a tutti voi, die 13. Aprilis a. 1941, in Paschale Resurrectionis D. N. Jesu Christi, universo orbi datus, AAS, 1941, 112—120.

²² »Preghiamo per una pace per tutti; non per una pace di oppressione e distruzione di popoli, ma per una pace che, garantendo l'onore di tutte le Nazioni, sodisfaccia alle loro necessità vitali e ai legittimi diritti di tutti.«

²³ »Alle Potenze occupanti Paesi durante la guerra, senza venir ad riguardo loro dovuto, diciamo: La vostra coscienza e il vostro onore vi guidi nel trattare la popolazione delle terre occupate in modo giusto, umano e provvido. Non imponete loro pesi, che voi in simili casi avete sentiti o sentireste come ingiusti... Ma più alto di ciò pensate che la benedizione o la maledizione di Dio per la propria patria potranno dipendere dal modo che voi usate verso coloro, che le sorti della guerra pongono nelle vostre mani.«

²⁴ Nuntius Radiophonicus: La solennità della Pentecoste, in Festo Pentecostes, die 1. junii a. 1941, per universum orbem emmissus, quinquagesimo exeunte anno a litteris encyclicis »Rerum novarum« a Leone Papa XIII. F. R. datis. AAS, 1941, 195—205.

U tom govoru kaže sv. Otac za ovaj suvremeni način općenja s vjernicima preko krugovala ovo: »Quantum più le condizioni, originate dalla guerra, rendono in molti casi difficile un contatto diretto e vivo tra il Sommo Pastore e il suo gregge, con tanto maggior gratitudine salutiamo il rapidissimo ponte di unione, che il genio inventivo dell' età nostra lancia in un baleno attraverso l'etere, collegando oltre monti, mari e continenti ogni angolo della terra. E ciò che per molti è arma di lotta, si trasforma per Noi in strumento provvidenziale di apostolato operoso e pacifico, che attua e innalza a un significato nuovo la parola della Scrittura: In omnem terram exivit sonus eorum; et in fines orbis terrae verba eorum. (Ps. 18, 5; Rom. 10, 18).«

svoj znameniti govor o pedesetoj godišnjici socijalne enciklike Leona XIII, *Rerum novarum*, od 15/5, 1891.²⁵

3) Na Petrovo (19/6, 1941) obraća se sv. Otac po treći puta te godine na cijeli kršćanski svijet govorom o ravnanju Božje providnosti u ljudskim udesima,²⁶ napose o tom, kako se mogu i moraju dovesti u sklad užasi rata s Providnošću i dobrotom Božjom, koja ih dopušta.

Osim toga govorio je sv. Otac još dva puta na krugovalu u posebnim prigodama: Vjernicima u Sjed. Državama Amerike (26/6, 1941) sabranima na nacionalnom Euharistijskom kongresu u S. Pauli (Minnesota),²⁷ te isto tako prigodom takovog kongresa (9/11, 1941) u Santiago (Chile) u Južnoj Americi.²⁸

Drugi odsjek: Svete kongregacije

I. SUPREMA S. CONGREGATIO S. OFFICII

Vrhovna sv. kongregacija sv. Oficija objavila je u ovom godištu ove dekrete o zabrani knjiga, koje su stavljene na Indeks zabranjenih knjiga, i to: *Stroothenenke Wolfgang*, *Erbpflege und Christentum*,²⁹ *Laberthonièrre-Canet*, *Etudes de philosophie et premiers écrits philosophiques*;³⁰ *Koepgen Georgius*, *Die Gnosis des Christentums*; *Laros Matthias*, *Das christliche Gewissen in der Entscheidung*; *Mulert Hermannus*, *Der Katholizismus der Zukunft*.³¹

U predmetu zabrane knjiga objavila je Kongreg. S. Oficija posebnu opomenu (Monitum): s obzirom na to, da se je više puta dogodilo, da su se morale staviti na Indeks i takove knjige, koje su imale od nadležnih Ordinarija dopuštenje za tisak, to se mjesni Ordinariji i Redovnički starješine opominju (enixe hortantur), da kod toga postupaju vrlo pomnjivo i da ne davaju dopuštenja za tisak, dok nisu knjigu ispitali cenzori sposobni, predmetu zaista vješti (a censoribus idoneis, in re vere peritis) i dali povoljnu ocjenu.³² Nadalje je sv. Oficij saopćenjem (Notificatio) od 8/3, 1941

²⁵ O tom je govoru pisala i naša crkvena i svjetovna štampa. Govor je sv. Otac držao na talijanskom jeziku, ali je odmah na krugovalu prenesen i u prijevodima na: franceskom, engleskom, španjolskom, njemačkom, portugalskom, poljskom, nizozemskom i mađarskom jeziku. Ovi su prijevodi onda i službeno objavljeni u AAS., 1941, 205 i sl.

²⁶ Nuntius Radiophonicus: In questa solenità, die 29. Iunii a. 1941., in festo SS. Apostolorum Petri et Pauli universo orli datus: de divinae Providentiae ductu in humanae societatis eventis. AAS, 1941, 319—325.

²⁷ AAS, 1941, 351—360. Govor je sv. Otac držao na engleskom jeziku.

²⁸ AAS, 1941, 439—443. Govorio je sv. Otac na španjolskom jeziku.

²⁹ Decr., 22. Febr. 1941. AAS, 1941, 69.

³⁰ Decr. 29. martii 1941. AAS, 1941, 121.

³¹ Sve tri posljednje knjige u Decr., 16. Maii 1941. AAS, 1941, 331.

Osim toga je CSOff. objavila saopćenjem od 10. I. 1941. (AAS, 1941, 24), da se je autor prošle godine zabranjene knjige: *Der Christ als Christus, Karl Pelz* (Decr. 6. XI. 1940, AAS, 1940, 502), zabrani pokorio (humuliter se decreto subiecit).

³² S. C. S. Off., Monitum, 29. Martii 1941, de praevia librorum censura. AAS, 1941, 121.

(AAS, 1941, 69) zabranio pobožno udruženje »Križarstvo Marijino« (La Crociata Mariana), koje se u Italiji počelo širiti.

Konačno je sv. Oficij objavio vrlo važno rješenje o *jamstvima kod mješovitih brakova*.³³ Sv. Kongregacija već je prije u dekretu od 14./1., 1942 (AAS, 1932, 25) izjavila, da je oprost od zapreke različite vjere ili od zabrane mješovite vjere podijeljen na temelju ovlasti, koju imaju ordinariji, župnici i drugi svećenici prema kk. 1043. i 1044. nevaljan i ništav, ako bračni drugovi ne pruže propisana jamstva. Sada ovim novim rješenjem autentično tumači, da je oprost podijeljen na temelju posebnog ovlaštenja sv. Stolice nedopušten, ako obje stranke (vd. k. 1061 § 1, 2) nisu izričkom i formalno (u pravilu pismeno, vd. k. 1061 § 2) dale propisana jamstva, a oprost je i nevaljan, ako obje stranke nisu dale propisana jamstva barem stvarno (uključno, implicite) tj. konkludentnim činima, koji se mogu utvrditi sudbeno i iz kojih se vidi, da su stranke znale za te svoje obveze i očitovale time svoju čvrstu odluku, da ih se drže.³⁴ Budući da je dakle oprost podijeljen od od zapreke različite vjere, nevaljan, ako obje stranke nisu dale propisana jamstva barem stvarno (implicite), ostaje tako sklopljeni brak nevaljanim. U istom je rješenju sv. Oficij dao obvezatnu uputu, da se za proglašenje takovog braka nevaljanim mora u pravilu provesti redovni sudbeni postupak, osim kada je u posebnom slučaju (in casu particulari) posve sigurno, da su ostvareni svi uvjeti za skraćeni (dokumentni) postupak prema k. 1990.

II. S. CONGREGATIO CONSISTORIALIS

Ova je kongregacija objavila ove godine svega samo tri dekreta, kojima se mijenjaju dosadanje granice dviju biskupija (Faenza u Italiji i Quebec u Sjevernoj Americi) i osniva novi Stolni kaptol (Csanad u Mađarskoj).³⁵

III. S. CONGREGATIO PRO ECCLESIA ORIENTALI

Kongregacija je izdala svega dva dekreta: 1) Dekretom od 29/9, 1940 (AAS, 1941, 27) produžuje se na daljnjih deset godina obvezatnost dekreta »Cum data fuerit« od 1/III., 1929 o duhovnoj upravi biskupskih ordinarijata grčko-rusinskog obreda u Sjedinjenim državama Sjeverne Amerike, sa dvije izmjene odnosno dodatka: a) upravitelji župa i misijskih postaja postavljaju se dekretom Ordinarija bez ikakvoga utjecaja lajika (excluso quovis laicorum in-

³³ S. C. S. Off., Responsa, 10. Maii 1941, de cautionibus in mixtis nuptiis praestandis. AAS, 1941, 294. To je rješenje u cijelosti tiskano i u »Katoličkom listu« 1942., br. 8, str. 92.

³⁴ Dosadnja nauka bila je, čini se, nešto blaža. Tako Gaspari (De matrimonio, I, 265) kaže: »At non repugnat hanc morem certitudinem, etiam citra formalem promissionem exoriri posse, ex omnibus circumstantiis locorum et personarum; quo in casu, etiam sine formali promissione, dispensatio concedi posset non quidem ab indultario ob relati canonis praescriptum et ob clausulas in indulto semper appositas, sed ab Apostolica Sede, illis circumstantiis locum consuetarum cautionum seu promissionum tenentibus.«

³⁵ AAS, 1941, 122, 361 i 388.

terventu), a svi su takovi premjestivi (*amovibiles ad nutum Ordinarii*), ali se ipak ne mogu premještati bez važnih i pravednih razloga (*absque causis gravibus et iustis*).

b) Ženidbe moraju vjernici grčko-rusinskog obreda sklapati obvezatno u formi dekreta »*Ne temere*« i između sebe i kod obredno mješovitih brakova, koji se moraju sklapati pred župnikom zaručnice, osim ako mjesni Ordinarij iz pravednog razloga dopusti vjenčanje pred župnikom zaručnika.

2) Dekretom »*Quo firmior*«, 23. Novembr. 1940 (AAS, 1941, 28) opozivlje se ovlaštenje, koje su do sada³⁶ imali Nunciji i Delegati Apostolski, da podijeljuju dopuštenje za prelaz s jednoga kat. obreda na drugi, pa je od sada pridržano Sv. Kongregaciji za Istočnu crkvu sve, što se odnosi na obredni prelaz bilo klerika bilo ostalih vjernika.

IV. S. CONGREGATIO DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

Ova je kongregacija ove godine, osim triju odredaba, koje se odnose samo na pojedine krajeve (partikularno pravo)³⁷ i jednog upozorenja³⁸ izdala jedan novi, vrlo važni *Naputak* na području ženidbenoga prava: *Instructio de normis a parochis servandis in peragendis canonicis investigationibus antequam nupturientes ad matrimonium ineundum admittat* (can. 1020). (AAS, 1941, 297—307). To je već druga provedbena naredba³⁹ uz okvirne odredbe kanona 1020. o zaručničkom ispitu.⁴⁰ I ovaj drugi naputak kao i

³⁶ SCOrient. Decr., *Nemini licere*, 6. Dec. 1928 (AAS, 1928, 416).

³⁷ To su ove tri odredbe: 1) *Instructio*, 21. Septembr. 1940, ad *Excmos Lusitaniae Ordinarios circa matrimonia celebranda iuxta Conventionem sollemnem diei 7. Maii a. 1940 inter S. Sedem et Rempubliam Lusitanam* (AAS, 1941, 29—56). Ova instrukcija, koja je objavljena u talijanskom i portugalskom jeziku odnosi se na novo portugalsko bračno pravo. (Vd. *Bogosl. Smotra*, 1940., str. 179). 2) *Decretum*, 29. Dec. 1940, de *ordinandis tribunalibus ecclesiasticis insularum Philippinarum pro causis nullitatis matrimonii decidendis*. AAS, 1941, 363. Ovim se za Filippine slično kao prije breveom »*Qua cura*«, 8. Dec. 1938 (AAS, 1938., 410) za Italiju, ustanovljuju regionalni ženidbeni sudovi (svega 3) mjesto biskupijskih. 3) *Normae*, 28. Apr. 1941, pro *exequendo decreto* 20. Dec. 1940 de *ordinandis tribunalibus ecclesiasticis insularum philippinarum*. (AAS, 1941, 364—368). To je poslovnik za regionalne ženidbene sudove na Filipinima.

³⁸ *Hortatio*, 10. Febr. 1941, de *Instructione*, die 26. Maii 1938 data, studiosius servanda. (AAS, 1941, 57). Sv. kongregacija ponovno upozoruje Ordinarije, da opominju sve župnike i upravitelje crkava na točno obdržavanje *Naputka* o brižljivom čuvanju Presv. Euharistije od 26. svibnja 1938 (AAS, 1938, 198), a napose da su Ordinariji dužni u svakom slučaju svetogrđne krađe provesti propisnu istragu i o tom odmah izvijestiti sv. kongregaciju za sakramente. Vd. o tom *Kat. List*, Zagreb 1938. str. 311 i sl. i *đak. Glasnik*, 1938. str. 208 i sl.

³⁹ Prvi je: *Instructio*, 4. Julij 1921, ad *Rvmos Ordinarios locorum super probatione status liberi ac denuntiatione initi matrimonii*. (AAS, 1921, 413).

⁴⁰ Sadržaj i novote ove nove instrukcije opširnije smo prikazali u *đak. Glasniku*, 1942., str. 2. i sl. pod naslovom: »*Zaručnički ispit prema novim odredbama sv. Stolice*«.

prvi namijenjen je u prvom redu Ordinarijima, da im služi kao uputa i pomagalo pri izdavanju posebnih biskupijskih napatka o zaručničkom ispitu.⁴¹

V. S. CONGREGATIO CONCILII

Od ove su kongregacije objavljena tri rješenja u administrativnim sporovima, i to:

1) Rješenje o imenovanjima kaptolskih dostojanstvenika.⁴²

Nadbiskup u Kataniji (Messina na Siciliji) postavljao je slobodno protivno odredbama k. 396 § 1 Kod. kan. pr. svih pet dostojanstvenika u svom stolnom kaptolu pozivajući se na posebnu povlasticu, koju je Pijo V. bulom »In eminenti« od 9/II, 1568 podijelio nadbiskupima u Kataniji i koja da je po odredbama k. 4. ostala na snazi. Tomu je prigovorila Apostolska Datarija, na koju spadaju poslovi oko imenovanja nadarbina pridržanih sv. Stolici. Spor je predložen s. kongregaciji, koja je riješila, da nadbiskupovo stajalište nije ispravno i da su ova imenovanja dostojanstvenika u katanijском kaptolu poslije Kodeksa pridržana sv. Stolici.⁴³ Razlog je u tom, što se ovdje ne radi o pravoj povlastici, jer je bula Pija V. sadržavala samo ono, što je onda bilo opće pravo (bulla ex hoc capite nil aliud continebat nisi id quod tunc temporis erat ius commune).

2) Rješenje o pravu izbora kanonika i dostojanstvenika.⁴⁴

Zborni kaptol crkve bl. Marije od Milostinje u istoj nadbiskupiji na Siciliji u Kataniji dobio je bulom Nikole V. »Apostolicae«, 15 jul. 1448, pravo, da sam bira kanonike i dostojanstvenike u svom kaptolu i predlaže izabrane na potvrdu mjesnom Ordinariju. Kaptol je to svoje pravo izvršivao i poslije Kodeksa pozivajući se na kanon 4., koji povlastice ostavlja u kreposti. I tomu je prigovorila Apostolska Datarija, pa je spor iznešen na rješenje sv. kongregaciji Saborskoj. Ova je riješila, da se kaptol poslije Kodeksa ne može više služiti danom mu povlasticom i da nema više prava izbora.⁴⁵ Razlog je u tom, što je u kanonu 403. određeno, da pravo imenovati

⁴¹ Cijeli je tekst nove instrukcije tiskan u Listu biskupija Splitsko-Makarske i Hvarske, 1941., br. 4—12, odakle je izdan u posebnoj brošuri nakladom Hrvatske knjižare u Splitu.

Za naše prilike bilo bi najbolje, kada bi se za zagrebačku crkvenu provinciju izdao u vezi s ovom novom instrukcijom zajednički napatuk za župnike. Tom zgodom moglo bi se izdati i novo popravljeno izdanje Napatka u ženidbenom pravu I. sinode zagrebačke od g. 1925., od kojega se posebni otisci već teško mogu dobiti.

⁴² Catanen. Resolutio, 15. Iunii 1940, reservationis dignitatum capitularium. AAS, 1941, 70—72.

⁴³ Resol. ad dubium: »An dignitates Capituli cathedralis Catanensis post Codicem promulgatum sint Apostolicae Sedi reservatae« Resp.: »Affirmative«.

⁴⁴ Catanen. Resolution, 15. Junii 1941, iuris eligendi canonicos et dignitates. AAS, 1941, 333—334.

⁴⁵ Resol. ad dubium: »An ius Capituli collegialis Beatae Mariae de Eleemosyna eligendi canonicos et dignitates sustineatur in casu« Resp.: »Negative«.

kanonike, izuzev dostojanstvenika, pripada biskupu, a svaka je protivna povlastica u tom kanonu izrijekom opozvana. Tu se radi o slobodnom imenovanju, a ne o vezanom na kakav izbor ili prijedlog. Kod kaptolskih imenovanja dokinuo je Kodeks svako iznimno pravo osnovano na protivnom običaju ili povlastici, te je uspostavio opće pravo, po kojemu postavljanje dostojanstvenika u kaptolima spada isključivo na sv. Stolicu po kk. 396 § 1 i 1435 § 1, a postavljanje običnih kanonika na Biskupa po kk. 403 i 1432.

3) Rješenje o odreknuću na pravo prezente.⁴⁶

Jedna talijanska župa (Santulussurgiu) bila je od sv. Stolice (g. 1769) punopravno (pleno iure) ujedinjena s dostojanstvom arhiepiskopu u Stolnom kaptolu tako, da je kanonik arhiepiskop postao habitualnim župnikom s pravom, da predlaže (prezentira) Biskupu župskoga vikara, upravitelja župe. Međutim se je sadanji kanonik arhiepiskop bio g. 1929. na poziv dijecezanskoga biskupa odrekao prava prezente s izričitom napomenom, da to čini prema odredbama kan. 1451 § 1.⁴⁷ Kada je ova župa bila g. 1937. opet izpražnjena, nastalo je pitanje, da li se ima popuniti putem natječaja po općem pravu ili na prijedlog kanonika arhiepiskopu, jer je međutim biskup, koji je tražio odreknuće bio umro, a kanonik arhiepiskop je izjavio, da je odreknuće učinio samo za svoju osobu, a ne i za svoje nasljednike.

Sv. Kongregacija Saborska, pred koju je pitanje iznešeno, riješila je, da odreknuće u ovom slučaju ne vrijedi za nasljednike kanonika arhiepiskopu i da se izpražnjena župa zato ne ima popuniti natječajem, nego po prijedlogu arhiepiskopu.⁴⁸ U obrazloženju se kaže, da ovdje nema mjesta primjeni kan. 1451, jer se ne radi o patronatskom pravu na prezentu, nego o pravu na prezentu prema odredbama kan. 471 za župu, koja je punopravno ujedinjena dostojanstvu kaptolskom. To nije lično i privatno pravo prema k. 72 § 2, nego pravo, koje po samoj odredbi zakona pripada moralnoj osobi, a takvoga se prava posebničke osobe ne mogu odreći (isp. k. 72 § 3 i 4). Stoga se odreknuće u ovom slučaju ima smatrati nevaljanim i ništavim i ima samo taj smisao, da je tadanji kanonik za svoju osobu tadanjem biskupu posvema prepustio popunjavanje župe. Župa dakle ostaje i dalje punopravno ujedinjena s kanonikatom, pa se ne ima popunjavati putem natječaja po k. 459, jer se ne radi o postavljanju župnika, nego župskog vikara.⁴⁹

⁴⁶ Bosanen. Resolutio, 13. Julij 1940, renuntiationis iuri praesentandi. AAS., 1941., 369—370.

⁴⁷ Ta odredba kan. 1451 § 1. glasi: »Curent locorum Ordinarii ut patroni, loco iuris patronatus quo fruuntur aut saltem loco iuris praesentandi, spiritualia suffragia etiam perpetua pro se suisve acceptent.«

⁴⁸ Resol. ad dubia: »I. An canonicus archipresbyter Capituli Cathedralis Bosanensis iuri praesentandi etiam pro suis successoribus renuntiavit in casu; et quatenus negative: II. An parocia loci vulgo Santulussurgiu praemisso concursu conferenda sit in casu.« Resp. Ad I: Negative. Ad II: Provisum in primo, seu negative.

⁴⁹ »Cum itaque vicaria de qua agitur, per memoratam renuntiationem, suam naturam non mutasset, lex concursus ad eam extendi nequit, quae vi iuris communis ad normam canonis 459 non nisi parocis proprie dictis conferendis praescribitur.«

Osim ovih rješenja izdala je ova sv. kongregacija važan Naputak o čestom i pobožnom prisustvovanju sv. misi.⁵⁰

U sadanjim teškim nevoljama, koje su svijet sa svih strana pritisle, sv. Otac je sav kršćanski svijet opetovano pozvao, da kršćanski puk po cijelom svijetu moli i javno i privatno za izbavljenje od sadanjih nevolja, a osobito za mir među narodima.⁵¹ To treba da vjernici čine osobito kod sv. mise, koju su mnogi zapustili, pa zato sv. kongregacija po posebnoj odredbi sv. Oca ozbiljno opominje sve Ordinarije, da i sami i po dušobrižnicima obojega klera, usrdno podučavaju vjernike:

1) O značaju i uzvišenosti sv. mise, o njezinim ciljevima i spasonosnim plodovima, te o njezinim obredima i ceremonijama, da vjernici sv. misi ne prisustvuju samo pasivno, nego da se ujedine sa svećenikom, koji služi, srcem i dušom, vjerom i ljubavlju.

2) O teškoj obvezi, da svi koji su došli k razumu, nedjeljom i zapovjedanim blagdanom sv. misi prisustvuju.

3) O velikoj moći sv. mise, da Svevišnjega u pomoć zazove i umilostivi (de Sacrificii Missae vi impretatoria et propitiatoria).

4) O spasonosnom primanju sv. pričesti kod svake sv. mise, kojoj prisustvuju.⁵²

5) O dogmi općinstva Svetih (de dogmate Sancterum communionis), po kojoj se sv. misa namijenjuje ne samo za pokojne u očistištu, nego i za sve žive, koji jadima i nevoljama, osobito u današnje vrijeme, odsvud pritisnuti, trebaju toliko milosrđe i pomoć Božju.

VI. SACRAE CONGREGATIONES DE RELIGIOSIS ATQUE DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERSITATIBUS.

Obje ove sv. kongregacije izdale su zajednički dekret,⁵³ kojim se propisuje, da se nitko, koji je bilo s kojega naslova pripadao redovničkoj družbi⁵⁴ ne smije primiti u biskupijsko Sjemenište, dok se Ordinarij nije prije toga obratio na sv. kongregaciju za Sjemeništa i od nje primio rješenje. I obratno, da se nitko, koji je bilo s kojega razloga istupio iz Sjemeništa⁵⁵ ne smije primiti u redovničku družbu, dok se Redovnički starješine nisu prije toga obratili na sv. Kongregaciju za redovnike i od nje primili rješenje⁵⁶

⁵⁰ Instructio, 14. Julii 1941, de fidelibus exhortandis ut Missae sacrificio frequenter ac devote intersint. AAS, 1941, 389—392.

⁵¹ Ispor. Pii XII, Motupr. Norunt profecto, 27. Octobr. 1940. AAS, 1940, 385.

⁵² Izrijekom se upućuje na S. C. Conc. Decr., 20. Dec. 1905, de quotidiana SS. Eucharistiae sumptione, i na Trid. Sess., 22, cap. 6.

⁵³ Decretum, 25. Julii 1941, de alumnis admittendis in Seminarium vel in Familiam religiosam. AAS, 1941, 371.

⁵⁴ Dakle i onda, kada dotični još nije bio ni u postulaciji, nego samo pitomac redovničke škole ili konvikta.

⁵⁵ Dakle svi oni, koji su bili primljeni u biskupijsko Sjemenište bilo veliko ili malo (vd. k. 1354 § 2).

⁵⁶ Tim dekretom su nadopunjene i pooštrene odredbe kanona 1363 § 3. odnosno k. 538.

VII. S. CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE

Ova je sv. Kongregacija ove godine objavila samo dva dekreta⁵⁷ o novom razgraničenju (dismembrationis et unionis) nekih Apostolskih vikarijata u misijskim krajevima.

VIII. S. CONGREGATIO RITUUM

Objavila je svega 20 dekreta, koji se svi odnose na kanonske postupke o beatifikaciji raznih pokojnih službenika i službenica Božjih.

IX. S. CONGREGATIO PRO NEGOTIIS ECCL. EXTRAORDINARIIS

Objavila je opći Indult, kojim sv. Otac ovlašćuje sve mjesne Ordinarije bilo hojega obreda, da mogu, dok traje ovaj rat (quamdiu praesens bellum perdurabit), podijeliti na svojem području opći oprost (generalem dispensationem) od nemrsa i posta, pa i u korist inače izuzetih (egzemptnih) redovnika i redovnica. Jedino treba da ostane obveza nemrsa i posta za vjernike latinskog obreda na Čistu srijedu i Veliki Petak, a za vjernike drugih obreda dva dana, koja će označiti njihovi Ordinariji.⁵⁸

Treći odsjek: SUDIŠTA

I. SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

Izdala je dva dekreta: 1) O ispovjednoj jurisdikciji zatočenih svećenika.⁵⁹ Svima svećenicima, koji se nalaze zatočeni od javne vlasti, podijeljuje se ispovjedna jurisdikcija, da mogu ispovijedati sve one osobe, koje su s njima zajedno zatočene ili se inače po svojoj dužnosti unutar istoga prisilnoga mjesta boravka nalaze (qui vel in iisdem conditionibus versantur vel pro suo munere in iisdem locis commorantur), ali pod uslovom, da su takovi svećenici već imali ispovjednu jurisdikciju od svojih Ordinarija i da im ta nije bila oduzeta.

2) O indultu u pogledu mjesečnih pobožnosti.⁶⁰ Dopušta se, da se iz pravednog razloga mogu sve one mjesečne pobožnosti, s kojima su skopčana posebna oprostjenja, započeti bilo kojega dana onoga mjeseca, u kojemu treba da se te pobožnosti svrše bilo u mjesecu prije toga, samo treba da se te pobožnosti vrše neprekinuto kroz 30 dana.

⁵⁷ AAS, 1941, 124 i 165.

⁵⁸ Indultum generale, 16. Novembr. 1941, super lege abstinentiae et ieiunii ecclesiastici. AAS, 1941, 516.

Takav je indult sv. Otac putem S. Congreg. Conc. već bio 20. Dec. 1940. podijelio biskupijama Italije za god. 1941. AAS, 1941, 24.

⁵⁹ Decretum, 22. Febr. 1941, quo sacerdotibus, qui in peculiaribus custodiae locis detinentur, facultas conceditur sacramentalem eorum confessionem audiendi, qui iisdem in locis quavis de causa commorantur. AAS., 1941, 73.

⁶⁰ Decretum, 10. Martii 1941, de indulto circa pia exercitia per mensem agenda. AAS., 1941, 129.

II. SACRA ROMANA ROTA

Kao obično objavila je Rota popis svih svojih presuda koje su izrečene prošle godine (1940).⁶¹ Prema tom popisu izrečeno je kod S. R. Rotae u god. 1940. ukupno: 80 konačnih presuda, i to: 78 u ženidbenim parnicama, a samo 2 u drugim.⁶² Od ženidbenih parnica: 75 presuda je o nevaljanosti braka (od toga 55 negativnih, a 20 pozitivnih),⁶³ 1 presuda rješava spor o izvršnosti neke presude o nevaljanosti braka, a samo 2 rade o rastavi od stola i postelje.⁶⁴

Nadalje je Rota objavila i iskaz svojih odluka (svega 29) o obustavi postupka (svega 22) ili o žalbi zbog odbijanja tužbe o limine (svega 7).⁶⁵ Osim toga objavila je Rota samo još 9 izročnih poziva (sve u parnicama o nevaljanosti ženidbe).

Četvrti odsjek: UREDI⁶⁶

I. PONTIFICIA COMMISSIO DE RE BIBLICA

Biblijska komisija (osnovana breveom Leo XIII, *Vigilantiae*, 30/X, 1912) upravila je kao čuvarica katoličke biblijske znanosti od zabluda i presmionih tvrdnja, jedno opširno pismo svima talijan-

⁶¹ »I. Causae quae in Tribunali Sacrae Romanae Rotae actae sunt anno 1940, quarum definitiva sententia editur tantum in parte dispositiva«. AAS., 1941, 74—91.

⁶² Broj je presuda prema tomu znatno veći, nego u godini 1939., kada ih je bilo svega samo 59, a od toga 57 ženidbenih, pa je opet dostigao visinu iz god. 1938. (77) i 1937. (82).

⁶³ Evo preglednog iskaza za presude u parnicama o nevaljanosti ženidbe:

Vis et metus	39	parnica	13	pozitiv.	26	negativno
Defectus consensus	4	„	2	„	2	„
Exclusio bonorum matrimonii	15	„	1	„	14	„
Conditio apposita	5	„	—	„	5	„
Amentia	1	„	1	„	—	„
Simulatio	1	„	—	„	1	„
Impotentia	6	„	—	„	6	„
Consanguinitas	1	„	1	„	—	„
Defectus formae (clandestinitas)	3	„	2	„	1	„
		75 parnica	20	pozitiv.	55	negativno

⁶⁴ Obje parnice o rastavi od stola i postelje, koje je Rota rješavala u trećoj molbi, iz zagrebačke su nadbiskupije. U jednoj je presuda Rotina negativna, a u drugoj glasi: »Locum non esse separationi perpetuae ex causa adulterii, utpote compensati; locum esse separationi ad tempus indeterminatum ob iniurias, et quidem culpa utriusque coniugis, in casu.« Time je Rota usvojila stajalište, da rastava od stola i postelje može biti dosuđena i krivnjom obiju stranaka, što su neki kanonisti pobijali.

⁶⁵ »II. Causae quae eodem anno 1940 transactae fuerunt, vel quae absque definitiva sententia, ex peculiaribus circumstantiis, finem habuerunt; quibus adduntur decreta quoad recursus contra libellorum reiectionem.« AAS, 1941, 91—95.

I kod ovih odluka bio je predmet parnice u 24 slučaja nevaljanost braka, u 1 slučaju rastava od stola i postelje, a samo u 4 slučaja drugi sporovi.

⁶⁶ Kurijalna praksa uvrštava među papinske Urede (Officia) povrhi onih pet iz kk. 260—264 još i razne papinske odbore ili komisije.

skim nadbiskupima i biskupima,⁶⁷ u kojemu se pobijaju krivi pogledi i tvrdnje nekog anonimnog autora, koji je svima Biskupima i nekim Redovničkim starješinama u Italiji razaslao poštom (fu spedito attraverso tutta la Penisola in buste aperte) knjižicu (48 stranica u 8) pod naslovom: »Un gravissimo pericolo per la Chiesa e per anime. Il sistema critico-scientifico nello studio e nell'interpretazione della Sacra Scrittura, le sue deviazioni funeste e le sue aberrazioni«.⁶⁸

II. PONTIFICIA COMMISSIO AD CODICIS CANONES AUTHENTICE INTERPRETANDOS

Papinski kardinalski O d b o r za vjerovno tumačenje Kodeksa kanonskog prava, proglasio je ove godine (1940) svega četiri svoja autentična tumačenja, i to:

1) O ukopnom pravu.⁶⁹ Na pitanje, da li se riječi kanona 1233 § 1: »klerici... koji samoj toj crkvi pripadaju« (clerici... ipsi ecclesiae addicti) odnose i na članove stolne ili zborne crkve, odgovoreno je o d r e č n o (Negative).

Prema odredbama k. 1223. imaju vjernici pravo u granicama spomenutim u tom kanonu i u kan. 1225. birati crkvu, u koju se imaju njihovi smrtni ostanci prenijeti radi zadušnica, kao i groblje, u kojemu će biti sahranjeni. Prema odredbama kanona 1233 § 1, o kojima se ovdje radi, ne smije župnik zabraniti svjetovnim klericima, redovnicima ili pobožnim društvima, da prate prenos mrtvoga tijela u crkvu i na groblje, ako su ti pozvani na to od pokojnikove obitelji ili baštinka. Iznimka od toga samo je onda dopustiva, ako predleži pravedan i važan razlog odobren od Ordinarija. No obitelj ili baštinki treba da u prvom redu i prije svih drugih, pozovu one klerike, koji pripadaju crkvi, u koju će se pokojnik prenijeti. Među te klerike prema ovom (ponešto restriktivnom) obvezatnom tumačenju ne spadaju svi kanonici i drugi kaptolski službenici (capitulares), kada se mrtvo tijelo prenosi u stolnu ili zbornu crkvu.

2) O rastavi ženidbenih drugova.⁷⁰ Na pitanje, da li parnice o rastavi od stola i postelje nikada ne zadobivaju konačne pravne moći, onako kako to određuju kanoni 1903 i 1989, odgovoreno je p o t v r d n o (Affirmative). Ovim je vrlo važnim odgovorom⁷¹ autentično utvrđeno, da ženidbene parnice o rastavi od stola i postelje spadaju među parnice o stališu (causae de statu persona-

⁶⁷ Litterae ad Excmos PP. DD. Archiepiscopos et Episcopos Italiae. AAS., 1941, 465—472.

⁶⁸ U prijevodu: »Strahovita opasnost za Crkvu i za duše. Kritičko-znanstveni sistem u studiju i tumačenju sv. Pisma, njegove žalostne stranputice i njegove zablude.«

⁶⁹ De iure funerandi. AAS., 1941, 173.

⁷⁰ De separatione coniugum. AAS., 1941, 173.

⁷¹ Taj je odgovor dan na upit stavljen od strane Nadbiskupskog ordinarijata zagrebačkog. O tom smo odmah donijeli iscrpivi stručni prikaz u Bogosl. Smotri, 1941., str. 215—235 pod naslovom: »Pravni značaj parnica o rastavi od stola i postelje.«

rum) i da zato presude u tim parnicama postaju samo izvršne (executivae), a nikada ne zadobivaju konačne pravne moći (numquam transeunt in rem iudicatum).

3) O prednosti metropolitâ.⁷² Na pitanje, da li Nadbiskup Metropolita, kao takav, ide po časti (praecedit) i izvan svoje pokrajine ispred Nadbiskupa, koji nije Metropolita i nema područnih biskupa, odgovoreno je odrečno (Negative). Ovaj odgovor tumači odredbe kk. 106, 3; 272; 280; 285 i 247 u tom smislu, da dostojanstvo Metropolite nije po sebi viši hijerarhijski stupanj od dostojanstva Nadbiskupa.

4) O tajnom biskupijskom arhivu.⁷³ Na pitanje, da li se zaključna odredba u kanonu 379 § 1: »*ali treba sačuvati kratak činjenični sadržaj i cijelu konačnu presudu*« (retento facti brevi summario cum textu sententiae definitivae), odnosi samo na kaznene postupke, u kojima je već prošlo deset godina od kondemnatorne presude, ili također i na postupke, u kojima su optuženici umrli, odgovoreno je: *P o t v r d n o* na prvi dio upita, a *o d r e č n o* (negative) na drugi dio.

Prema odredbama kanona 379. mora svaki dijecezanski biskup, osim redovnoga biskupijskog arkiva, imati i tajni arhiv. Dostaje, ako je u redovnom arhivu u tu svrhu određen posebni ormar ili pretinac, samo treba da je to čvrsto zaključano i tako učvršćeno, da se ne može sa svoga mjesta ukloniti. U tom tajnom arhivu čuvaju se pomnivo svi oni spisi, kojih sadržaj treba da ostane tajnim. Svake godine mora se taj tajni arhiv podvrći pregledbi. Pri tom se moraju izlučiti svi oni spisi, koji se odnose na krivične (kaznene) postupke u stvarima čudoređa (morala) i čim prije ih spaliti, ako su optuženi međutim umrli, ili ako je prošlo deset godina od kondemnatorne odsude, ali treba ipak sačuvati kratak činjenični sadržaj i cijelu konačnu presudu.

U smislu odgovora, koji je sada dan, mora se kratak sadržaj spisa i presuda i dalje čuvati u tom tajnom arhivu samo u pogledu takovih krivičnih predmeta, kod kojih je prošlo deset godina od odsude, a optuženi su još na životu. Naprotiv se takovi spisi moraju potpuno uništiti i spaliti, ako je optuženi međutim umro.

POSLEDICE POMETNUČA. Kao rđavu posljedicu pometnuća (pobačaja) izvršena kiretažom ustanovio je prof. zagrebačkog sveučilišta dr. E. Mayerhofer (Vidi: »Liječnički Vjesnik«, br. 1/1942.) pojavu mongoloidne idiotije kod djece. Po njegovim je navodima veza u činjenici, da se »kiretažom povrijeđena uterusna sluznica ne može u kratko vrijeme sasvim izliječiti. Ako na takovoj nenormalnoj sluznici dođe opet do koncepcije, jasno je da će i normalni razvitak novog ploda biti poremećen. To se ne mora svagda dogoditi, no postoji svakako velika mogućnost takvog nenormalnog razvitka ploda«. Takove i druge »nebiološke abortivne manipulacije imaju znatnu ulogu kod etiologije mongolizma djece«. Otud se mogu tumačiti slučajevi, kad se događa, da se rađaju mnogoloidni idioti i od mladih roditelja. Redovno je takovom slučaju, kako ih

⁷² De praecedentia Metropolitanorum. AAS., 1941, 378.

⁷³ De Archivo secreto. AAS., 1941, 378.